

# Ё Ё Ї Æ Æ Æ Æ Æ Æ Æ

## ИЗ ИСТОРИИ ОДНОГО РУССКОГО ЭТНОНИМА. ЧАСТЬ I. КАК САМОЕДЫ СТАЛИ “ЛЮДОЕДАМИ”

А.Б. АБГАРЯН

ЕГЛУ им. В.Я.Брюсова

23 іеòуáöу 2010 ä. ä äçäòä “Äiëiñ Äðíáíèè” áúèà ííóáèèíááíà ñòàòóу “Ñàìíáäü” ðóááíà ìàðäàðуíà, ääá ìðè ííáìä÷áííé “ñàìííðíòèäíðä÷èäíñòè” ííèèòèèè äñáð ííááèðèè èèüòáííà Äçäðáäèäæáíà ìðááìðèéуòà íáóäà÷íàу è íóæäàðùàуñу ä äííííéèòäèüíüò ðäçúуñíáíéуò íííüòèà èàèàíáóðíí ñáуçàòü 3 ñíçáó÷íüò ñèíàà: íííáíçíà÷ííí ñàì-ñàìíé с èäèñáìàìè ñàìíííáäáíèä è ñíáèð. Ñàìíáä(ü) “ìðáæíáá íäçááíèä ñèáèðñèíé íäðíáííòè”, – “íæäèèä” óííòðááèäíèä ñòàðííí уòíííèìà (ñí., íáìðèìäð, ñ íííáòíé “óñòàðäáäðáä” ä “Òíèèíáíí ñèíáäðá ðóññèíáí уçüèä” Ä.Í.Óðáèíàä /1935-1940/ èèè áíèüðíí àèäááíè÷áñèíí [27: 100; ñð.: 8:1143]). Èç-çà ìðíçðä÷ííòè òíðíü è èñòíðè÷áñèíáí ñíáäðæáíéу èàæóùèéñу íáèáíüí уòíííèì ä ðóññèíí уçüèä óæä ñ30-ð áíáíà ìðíðèíáí ñòíèäòèу áúèçàìáíí íà ñàìíäèèóü èèè ñàìíäèèñèèä íäðíáü, ñðáè èíòíðüò ííæíí íäçáàòü íáíóäá, уíóäá, íááíàñáí, ñáèüèóííà è äð. Ä íáñòíуùáä äðáíу ðáííá èìáííááíèä ñààíñèèò èííäðáè íäðáíííüñ

èáíí: äððáíä. Ííáííäðäçíááíèä ñàìíáäèä(íáíáð. ñуáà`íу, èèè íуðüòäá) èñííèüçóáòñу ä çíà÷áíèè “ðàíèä ñ äèèíííèè, èàè ó áàðèèèä, èííóàìè”. Äíðí÷áí, íáèíòíðáу ñàðèäñòè÷áñèàу èäðà ñèíà äñáæä ìðíáèуäáäòñу, èáí òíðíà ñàìíää(ü) óæä çàèððáíèèäñу çà íñíáíé ðáíííé ííðíáíé ááèíðáðñòüò ñíáäè-ðíèòäá.

Íá уòèííèíáèè ðóññèíáí íäçááíéу ñàìíáä(ü) (ä äðááíáðóññèèò èñòííèèäò äñòðä÷àðòñу ðàèæä áàðèäòèäíüá ñàííáèíü ñàìíуäèíü, ñàìíáäòü-ñàìíуäòü è äð.) ääèíáí ííáíéу íáð. Áíèüðáä ðàñíðííòðáííèä ííèó÷èèä ääðñèу í ìðíèñòíæááíèè ñèíáà ìò ñèíáíñí÷àðáíéу ñàìу-äáíу “çáíéу ñààííà”, èíòíðáу íáðáèèèèäòñу ñ уòèííèíáèèçàðèèèè ìò ñàáí. Same-jemne “Èàíèáíèè” Ì.Óàñíáðä [30:554]. Ä ìðíòèäíííèæííòü ðóññèííó ä ñíáðáíáííüò çàíááííáäðííáèñèèò уçüèäò äèу ñàèìáííááíéу уòèò íäðíáííòäè èñííèüçóðòñу òíðíü: ááíè. Samoyed “äðóííà íäðíáí; ííðíáà ñíáäè”; ááèíáè÷íí èñíáí. samoyedos, èòäè. samoiedo, òðáíð. Samoyed è ò.ä. Íáíáèí íáèí èí-

ió òàíáðù èçááñòíí, ÷òí à XVI–XVIII áà. ñeíáí samoyed áúeí çàèíñòáíááíí èç ðóññeíáí ýçúeà è øððíeí óííððáá-eyeíñù áàðííáeóàíe à ñíùñeá “íàðíà èpáíááíà, àèèàðe”. Ðóññeííó ýçúeó ñáíeí íðíeñðíæááíeáí íáyçáíú è ñòà-ðíííeùñe. samojad, samojedz, ÷áøñe. Samojedz’ “èpáíááú”, óeð.ñàíííæ. Áíáñòá ñ òáí à ñàííí ýçúeá-èñòí÷íeá, à áðáá-íáðóññeíe íeñuíáíííe òðààeòeè èñeí-íúe ýòeííí áúe íá ñòíeù ðáñíðíñò-ðáíáí, íàøáe íòííñeòáeúíí ñeóíòá íò-ðæáíeè, è äey èð áàðííe òðàeòíáeè íáíáðíáeíí íðáæáá ññòáííæeòùñý íà áàóð íðeíá÷àðáeúíóð ñííááíííñòýð.

Áí-íáðáúð, ñ áeáeáeñeèð áðáíáí, à ñííòááðñòáeè ñ óðááðæáááøeíeñý íí-áúíe ííðíàíe íðáeè, íeñàðáeè áííeíá çàeííííáðíí óááeyeè íðeñòáeúííá áíeíàíeá íàðíeíáe÷áñeè ñííááíííñ-òýí íáeíòíðóð íáðíáíà è, à ÷áñòííñ-òe, íá óíóñeáeè ñeó÷áy ííá÷áðeíóðù íðááíñòíáñòáí ñáíáe ñíáñòááíííe éóeùòóðù íáá éóeùòóðíe ÷óæeíá, óeà-çúááy íà íáñíáíáñòeííñòù ððeñòeáíñ-éíáí ÷áeíááeíeðáey è ýçú÷áñeíáí eáí-ñeááeèçíà. Íá ñeó÷áeíí áíííðíííáy òðáàeòey æáðòáííðeííðáíey íàeù÷e-éíá-íáðááíóáá ñí áðáíáí Áàðááíà áúeà íáðáíñíùñeáíà, è æeçíú Èñáàeà “ñíáñ” íááí, èñòàðe çáíóðááøeéñý ííáeè-çíñòe à éóñòáð. Áíðí÷áí, ííæíí íà-çáàðù è áíeáá òí÷íá áðáíý: eàe èç-ááñòíí, óíííýíóðùá à “Éíeáá íðíðíeà Èáðáíeè” [Èáðáí. 7. 30-31] ýçú÷áñeèá æáðòááííeè Òíðáð (ha-topheth; áðá÷. Ταφεθ; eàð. Topheth), óíe÷òíæeè íðòí-

áíeñáeúíí íáñòðíáííúe òáðù Èóááe Èíñey íeíeí 622 á. áí í.ý. {1}.

Íáñííððý íà íðíýáeáíey ðóáe-íáíòíà èpáíááñòáá à áíðe÷íe íeòí-éíáeè, òáeèá ííáááeè íðíðeáíðá÷eè è ýðe÷áñeè ííðíàí ðáííáe áðááíá-áðá÷áñeíe òeáeèeçàðeè. Òáe, áíáíðíæ-ááíííá Òáíðáeà çà æáðòáííðeííðá-íeá ííeíáíáí íáeíííà áíáe íáeàçáeè è íáðáeèè íà áá÷íúá òáíðáeíáú íóeè. Íáeù÷eèá íæeáeèè, à ááí íááíñòáðpúáá íeá÷í, ñúáááííá áíáeíáe íeíáíðíáey Ááíáððíe à ñíñòíýíeè íááíáíýáíñ-òe, çàíáíeèè ñeííáíe éíñòùð (2). À íðýííá íñóæáíeá òáeíáí íá÷áeíáá÷áñ-éíáí ííááááíey çàðeèñeðíááí íí èðáe-íáe íáðá ñí áðáíáí “÷óæáñòðáííóð íáú÷áá” Àðeñòíðáey /384-322 áí í.ý./: “ß íáçúááð çááðñeèíe [íðeáú÷eáíe òá-èeá], eáeèíe íáñeáæááðòñý íáeíòíðóá íáe÷áeúá íeáíáíà áíeðóá íííòà. Íáíe ááyò ñúðíá íýñí, áðóáe - ÷áeíáá÷áñ-éíá, òðáðùe íáæeæeááðò áðóá áðóáó ááðáe äey íeððáñòá” [18: 329]. Çááñù ííæíí íðeííííeòù è 15-óð ñàðeðó þááíáeà /íe.60-íe.127 í.ý./, à éíðíðíe íí óeàçáe íà eáíñeááeèçí ááeíðýí-íáeþááe, óñóáóáeyáíúe òáí, ÷òí ííe ááç eðáeíáe íááíáíñòe ÷áeíáá÷áñeíá íýñí ááyò ñúðùí [33:122-123] (íá ñeó÷áeíí, È.Èááe-Ñòðíñ à íðíðeáíííñ-òááeáíeè ñúðíáí è áàðáííáí áeáeò óóíááíáíðáeúíóð ííííçeòeð òeáeèe-çàðeè è áeèíñòe [19]). Íà÷eíáy ñ ýòíáí áðáíáíe áeóáíðeðíááíeá áíeíáíey íà ÷áeíáá÷áñeèð áíííáeèýð óæá ñòáíí-àeòñý íáíòúáíeáíúí ýeáíáíòíí ððeñ-

օձաիճէի՛ օձաձեօձե, և իժոժոժոձաձ  
օձեժ օձաձաի՛ Իժեիձաձօձօ ձիձաձ-  
օձաիժօժ ճեժօ (3).

Աի-աօ իժօժ, օձա ա ձձաիձաձեժ յօ-  
իձաիձաձօձ-ձճեժ իժեիձաիժօժ և ձիժիձ-  
իձաժ ի-ձաձաժօ (իժ ձիժաձաձ և ձճօձ  
օժձաիձօժ) իձ օժոճաձ ձիժիձիձիձօժ  
օժիժիժօժ իձ իձաձաիձ և իձոձ, ձաձ  
իձ իձաձաձ, իձիձ իձիձիձօժ  
ձաիձաձիձ (իժ ձիժաձաձ և ձճօձ –  
ճիձաձիձիձօժ ձճաձ), և իձօժ և ձձաձ  
օձիձ իձաձոձաիձաիժ իձիձ օժիձօձ-  
աժօժ և ձաձաիձ օձաձա-իձ ճիձ օժձաիձօժ  
և իժձաձօժ իժ և իձիձօձօժիձ. Более  
раннее օձաձաիձ իձ ձճաիձաձօժ իձիձ  
աժօձօձօժ ա “Եժօժօժ” ձձաիձաձա-ձճ-  
ևիձ իժօձաձօձաիձ և և ճօժօձաձ Աձ-  
ձիձօժ /Իձ.484-425 ա ի.յ./, և իժօժ  
ճաձօժիձ ճեժօժ (աձ-օժ ա ճաձաիձ  
օձա-իձ Դիձա) ձճաձաձօձաձօժաձաձ  
ճօժաձօձաիձ իձիձ իձաիձ \*mar-  
dvar (իժ Ա.Ա.ձաձօժօժ, \*mardovar, ճի-  
իժիձիձ ճիձաիձ), ճիժիժօժ ճիձօժ  
ևձաիժօժօժ իժ իձաձաիձիձ և իձիձ յօձ-  
իձիձաձօժիձաիձ ևձ ձաձօժօձաձ “ձճ-  
աիձաժ”. Կօձ ձաձաձօձ-ձճեձ իձաձ-  
ճօձաձաիժ “իժօժ և ճօժօժ” ձձ և ձաձ-  
ճօձաիձ և իձօժ-ևձ իձօձաձաձաիձ ա  
“Աձաձօձ” Եձաձաձ իժիձաձ /օձ. 90-  
160/, ճի-ևիձաձ և իժօժիձ ա յիժօժ Ծձ-  
իձաձիձ իձիձաձաձ իձիձօժաժօժ իժ-  
աժօժիձ և իժօձաձիձ. ճ օձ ձձաիձ  
աձիձօժ ա ՕՅձ. իձ ձաձաիձ ևձ աձ-  
օժօձօժ աձ ճիձաձօժաձ ձիձօժ-իձ  
և ճաձաիձաձաձօժ ձճօձաձիձ իձաձօ-  
աիձաիժ իձիձ իձիձիձօժ ձաձօժ-  
աիձ ձաձիձևև ձձօժ օժի-իձաձ ճեժօ-

ճիձ-օձօձաձիձ “ձիձաձիձ” -(և ճիձաձ  
ճիձաձաիձիձ օձօձօժօժ) ևձաձաձօձ  
և յօձ-ձճիձ իձիձաձաձիձօժ և իժ-  
ճօձաիձիձ աժօժ. Ե ճիձօժ, իձ յաձաձ-  
ճիձ և ճիձ-ձաձ և ձ ճիձաձիձ և իձաձ  
ճիձիձ “Աձաձօձօժ” Աիձիձ ձճաձօժ  
/Իձ.605-685/ [1], և իժօժ ճիձ և իժ-  
ևձ ևձ ձաձօձ իժիձաձ իժիձ-  
ևձ ճաձաձիձ իձ ևձօձ-ևճաձաձ,  
յիձաձ իձօժօժ ճաձ և իձիձ-ևճաձիձ  
իձիձիձօձ ձաձ ճաձօժ Եձաձիձ (4).

Իձիձիձ իձիձաձ, իձիձօժ իձ  
ևձ-օժ (ևձաձաձ ձաձօժ-ձճիձ  
ևճիձիձաձ և օժիձօժ) և իժ-  
ևճիձաձիձօժ ձաձաձաձիձաձ ձաձ-  
օժիձ, ձաձաձօժ ևձ ձաձաձաձ ևձ ձաձ-  
ևճևձաձ, օժիձաձաձ իձ ձաձօժ  
ճիձաձիձ իձօժիձ. “ձիձաձաձ”  
իձաձաձիձօժ “ևձաձաձաձ” իձաձ-  
ևձաձօժ և ա “Օժիձաձ” Աաձա Աձ-  
իձիձիձ /օժ. 1081/, ձաձ իձիձ ձաձ-  
օձաձ, проживающих ձաձ-օժ իձ ճաձ-  
աձիձ իձաձաձաձ, ձճաձաձօժ ձաձ-  
օձևձօժ և իձ-իձաձ (“իձաձաձ ձճ-  
օժիձ իձիձ Pescinagos իձօձաձ, և իժ-  
օժիձ իձօժօժ ևձաձ-ձճիձ իձիձ”  
[17: 138]). Օժօձաձաձ ճիձիձ իձաձ  
իձաձ իժիձ-աձօժ օ իձիձօժ (“ճաձօժ  
ճաձօժ ճաձ ևձ յօձ-իձիձ, օժ ձաձօժ  
իձաձ Աձօձաձ և ձճիձաձ”) ա “Եձիձ-  
օժօժ ձճիձ ձճօժ” Աաձաձ ձճօժ ձճ-  
աձևևև իձ.1150-1235?, ա “Օժիձաձ  
Եձիձ” Աիձօժ Եձօձևև /1227/ և  
ևձ., ևճիձ ճաձ ձաձաձօձաձիձ  
իձաձիձ իձաձօձիձ ձաձօժօձևև.

Եձօժ իձ ձաձ իձիձիձիձ իձ-  
ևճօձաձ իձ ձճօժ և ձաձաձ ձաձիձ

èàníèáàèèçì ìíèó÷èè òñòíé÷èàíá ñòáí-  
 èáíèà è ñòàè òàðàèòàðèçíààòù íàðàç  
 æèçíé èñèèþ÷èòàèüíí òàòàð. Á “Áà-  
 èèéíé òðííèèà” Ìàòàáü Ìàðèæñéíáí  
 /íê.1200-ííñèá 1259/ ñí ñéíá ñàðàòèíñ-  
 èèò ìíñéíá, ìðèáúáðèè è òðáíóóçñéííó  
 èíðíèþ /1238/ ñ òàèüþ íáúáàèíáíèü òñè-  
 èèè á áíðúáá ìðíòèà ìííáíèòò, áíáí-  
 ðèòñü: “×óáíáèùàíè íáàèáæè ìáçü-  
 ààòù èð, à íá èðáüíè, [èáí] ííè æàáíí  
 ìüþò èðíáü, ðàçðüààþ ìá ÷àñòè ìüñí  
 ñíáà÷úá è ÷áèíáà÷úá è ìíæèðàþ òáí”.  
 Íí óòááðæááíèþ М.Парижского, ýòà  
 òàðàèòàðèñòèèà ìíèó÷èèà íáúáàá-  
 ðííáèñèèè ðàçííáíñ, áúèà èçááñòíá íá  
 Ðóñè, íáéáü ìíàòááðæááíèà è á ðá÷è  
 ÷áðíèáíáñéíáí ñáüùáííèèà Ìàòàà Àèá-  
 ðíáè÷à íá Èèííèíí ñíáíðá /1245/: ýòè  
 ààðáàòù “ááüò ìüñí èíðáááé, ñíááè è  
 ìðí÷áá ìòàðàòèòàèüííá, á èðáèííòè  
 ààæá ÷áèíáà÷áñéíá, íá òíèüèí ñüðíá,  
 íí è ààðáííá” [5: 136, 137, 152, 155].  
 ×óòù ìíçáíáá ýòà èíòíðíàòèü áúèà  
 ìíàòíðáíá è ìáíñèè èáààòíí Ìèáíí  
 Èàðíèíè /1247/, ìíáúáàáñíí á ñòààèà  
 òàòàðí-ìííáííèá: “Èð ìèùò ñíñòààèü-  
 áò ññá, ÷òí ìíáíí ðàçæáààòù, èíáííí  
 ííè ááüò ñíááè, áíèèíá, èèñèò è èí-  
 ðáááé, à á ñèó÷áá íóæáü áèóðàþò è  
 ÷áèíáà÷áñéíá ìüñí”, – è èííèðáòèçèðí-  
 ááíá ààòíðíí ýíèçíáíí, èíáàà á ðàçóèü-  
 òàòá àèèòàèüííè ññááü íáèíáí èè-  
 òàèñéíáí áíðíáà, èñ÷áðíáà ñáíè ñúáñò-  
 íúá ìðèíáñ, ìííáíèí-òàòàðü ýéíáü  
 ñòàèè áñòù èàæáíáí áññüòíáí [12:35].

Èàè íáíá èç áàòááè íáúáððèñ-  
 òèáíñéíè èóèùòóðííè íáúííòèè íá

ýáèýáòñü èñèèþ÷áíèáí è ðóññèáü òðá-  
 àèòèü çáíèáííèñáíèè òíáí áðáíáíè. Íí  
 ìðè ýòíí áúçüááàò òáèèáíèà òíò  
 òàèò, ÷òí ññááííèáííúá á áðáèí-  
 èàòèíñèèò ìíèñáíèüð ìáñòíúá ààòíðü  
 íá ìíàòááðæáàèè “ðíññèèñéíè” òáððè-  
 òíðèàèüííè ìðèòðí÷áíííòè èðáíááíá  
 èèè èàèáè áíèíòù áí ðóááæá XVI á., èíá-  
 áà çáàèááíúè ýòèííí ñòàè òíèèí-  
 ààòñü èàè “íàðíáííòù áíáðíòááíá”.  
 Óèàçáíèü íá èáííèáàèèçì, íáíðèíáð,  
 ìòñóòñòáóþò ìðè более раннем ðóñ-  
 ñèíí òííèíèáíèè ñàííýáè á “Ìíááñòè  
 áðáíáííúè èáò” Íáñòíðá /íá÷áèí XII á./.  
 Ìíðàçèòàèüííí ñâóíñòòòò ýòíáí èñ-  
 òí÷íèèà, èàè íáíáííèðàòíí ìòíá÷áèè  
 èññèááíáàòáèè, ýáèýáòñü ðáàèèçì  
 ýòííáðàòèè. Ííýòííò áíñòíèíí áíè-  
 ìáíèü, ÷òí ñíñòáàèòàèü èáòííèè, ìò-  
 èè÷íí òñâèðìèííí á “Óðííèèà” Ááíð-  
 áèü Àíàðòíèà /Óíá./ (ááá èðáíááü òíí-  
 ìèíáþòñü ñðáàè íá çááþèèò ððèñ-  
 òèáíñèèò çáííáááè è áíæüáè àèáíí-  
 ààòè ýçü÷íèèá), òáí íá ìáíáá íèááá  
 íá ñíñèáèñü íá ñíñèíáíá ðíáñòáí áð-  
 ðóñ. ñàííýáè è áíáðíòááíá, òíòü ì ÷á-  
 èíááèíýáòàð ìíááñòáóáò íáíáííèðàò-  
 íí. Á ÷áñòííòè, íáíðèíáð, òáèè èà-  
 ÷áñòáíí ìðàðàèòàðèçíááíü èíáóñü (á  
 “Èíáèíí... íóòðüíáðèèíü ñòðáíá èð ÷á-  
 èíááè ýáóúá è ñòðáííòáóþèèò óáèááðò,  
 ìá÷á ýáüòü ýéííèè...”), à òáèæá æèòá-  
 èè “ñòðáíü Ñíèíòà”, óíííýíóòúá ñíá-  
 ìáñòíí ñ ñàííáááíè á íáííí áàçáòá:  
 (ìíá 1096 áíáíí) “Ðáðá æá èðáüá áñòù  
 ýçüèü ìú íú è ñááüòù ñ Ñàííýáüþ íá  
 ìíèóíííííðü ñòðáíáòù. Ðáðá æá ðáèí-

[illegible][illegible]

èèè èàèîé-èèáî îáîáú÷îîñòè ñàîîáâîá  
 çîà÷èîáâ òáî, ÷òî îí îá îðàîèíóè àà-  
 æâ ðîáñòòáâîíúò îíèýíàì ñèàâyí (äðââ-  
 èýí, ðààèìè-âé, äýòè-âé è ñâââðýí) îí-  
 ðâââèèèòü ñèîâàìè “æèâyòó çââðèíü-  
 ñèúíü îáðàçîî, æèâîóòâ ñèîòüññèè íó-  
 áèââòó áðòáú áðòââ ýâyòó áñâ îá÷èñòî”,  
 à î îíèîâòò çâyâèèòü, ÷òî îíè “ýâóòâ  
 îáðüòòâ÷èíó áññî îá÷èñòîòó òîíýèè è  
 ñónñèü” ( ò.â. ñónèèèîâ; [15:6, 16]).

Nòlèü æã tðèlã÷àòåüíí è tî-  
 äãñòâíäàíèä í äåýòåüííñòè äíèñéííà  
 Nòåòàíà íäðíñéíä ä Níòèèñéíé èå-  
 òííèñè ííä 1398 äíäíì. Çäãñü tðè ää-  
 òåüííé ðåèèäèçííé ðäðäèòäñèñòèèä  
 ñàìíääíä è äððäèò “íäääðíð” æèòäèèé  
 Äåèèíé íäðíè òàèæä íäò óèàçàíéé íà  
 èðäíääñòäí, íí çàòí íä óíóóäíä äíç-  
 ìíæííòü ííä÷äðéíóòü èçóääñòäí  
 ýçú÷èèíä, ñíäðääæèè ñ ìèññèííäðä éí-  
 æò çà ðèñòèèäíèèä tðíííääè.

Áíēāā ģíāēīāīīīīāñōāīāīēā ðā-  
 çēāāī òā òðāíóóġñēīāī ēīðīēý Āēēūīīā  
 Ðóáðóēā /īē.1215-īē.1295/, ēīðīðūē  
 āñēāā çā īēāīī Èāðīēīē ā 1553-1555āā.  
 nīñāðēē īīāūē ðāíð īīāīēūñēīē  
 āāðæāāū Èāðāēīðōī ē nīāðēāēūīī ēīðā-  
 ðāñīāāēñý īāðīāāīē īīāīēūñēīē ēīīā-  
 ðēē (ñī. āēāāū 5, 23, 28, 40 ē āð.). Óæ ā  
 íā-āēā ēīēāē īī íāçāāē òāðāð īīæēðā-  
 òāēýīē īāāāēē, ā áāæāāðēī īīā ēð  
 íāðēñēī ēóīāīāī-īīēīāðāī īðēīēñāē  
 ēpāīāāñōāī [11: 90,95]. Āāðīðñēīā  
 óðī÷íāīēā āðāīāīē ē, в īñīāāīīīсти,  
 āāðñā āīñðī÷īūð ēāīñēāāēīā ñðīāīī ñ  
 ðóññēēī ēāðīīēñīūī īāðāðēāēīī ī  
 “ñòðāīā Ñīēīðā”, īī īðēē÷āāðñý īð





âîiú è íáú÷ââiú íãñùèiú ãëâââiú ñà-  
iíâââiú [âað. Ñâiíââiú]. Êaç. èâð.,  
210. XVII-XVI б." [26: 23, 39]. Êñðîäý èç  
ñëàçàííâí, ííâëâæð èñîðââëâíëp  
çàâëóæââiëâ Ë.Ë.Ñðâçíâñëíâí, ííëà-  
âââðââí ñí ññùëëíé íà íàìýð íëê XVII â.,  
÷ðî ýðîííëî "â ãðââíâððññëíî ýçùëâ  
âëâëîí íâíçíâ÷âë ëpâíââiâ" [28: 254].

Óíîíýíóðîíâ ñëàçàíëâ, èçâñòîííâ  
â ââóð ñòâððëð ðóëííëííóð ðâââëëëýð  
íâ÷âëâ XVI ââëâ, ðâì íâ íâíââ íâ ííëó-  
÷ëëí ðâñíðîñòââíâíëý, è íííóðëë çà-  
íââííâðîíâëñëëð ââðîðîâ "íñíâðâíâ-  
íëòü", íðëóðî÷ëòü è ñíîðîâñòë âí-  
ðë÷íóð âíððîííóââíâ íâ íðâëðâùâ-  
ëëñü è â XV- íâ÷âëâ XVI ââ. Âíçðîæ-  
ââíëp ââðó â ýëiáú ñóùâñòâíââiëâ  
ëâíëââëíâ ñííñíâñòâíââëí è èçââiëâ  
(íðë ñíââëñòâëë Ëâðíëëâ ípíðâðâ-  
ííâðâðëòñâ) ëñòîðëëí-ââíâðâðë÷âñ-  
ëíâí ñí÷ëíâíëý âíëðîðâ íââëëëíó  
Òâðòîâíiâ Øâââëý /1493/. Ñíââðæâùâý  
íëíëí 600 ñòðâíëð èâðëíñëíâí ðâññòâ  
è âíëââ 2000 ëëëpñòðâòëë (âëëp÷âý  
ðëñóíëë ýëiáú ñíâðâíâííóð ííâí÷ë-  
ëâííóð íâíâú÷íóð è óââ÷íóð íâðíâíâ),  
ýðâ íóâëëëâðëý, ëâë è ññâ ëíëóíââóëó,  
íâ ëíâëâ íâùââí íâçââíëý è ñòâëâ  
ëíâííââòñý "Ëíëâíë ððíëë è ëñòîðëë  
ñ ðëâððâíë è ëâððëíëâíë íëðâ âíëíóð  
âí íâðëð âíâë". Óñíâð "Óðííëëë Øâââëý"  
áóë ñòíëó ââëëë, ÷ðî â ðíí æâ âñýðë-  
ëâðëë íiâ áóëâ íâðâëçââíâ íâ èâðëí.  
ýçùëâ /1497/ è â íâðââíââ íâ íâíâð.  
/1493, 1496, 1500/.

Â 1486-1487ââ. ñ ðâëííâíââðâëó-  
íóí íëñóííî ëííâðâðîðâ Òðëâðëðâ III,

à â 1489 â. óæâ â ëâ÷âñòââ  
íðëðëâëóííâí ííñëâ ðëíñëíé ëííâðëë  
ííñëâð ííñâðëë íâíâð íëëíëâë ííëâð  
ëëë íííâëó – ëë÷íñòó ââñóíâ  
ëðâñí÷âý è çâíâ÷âðâëóíâý. Ýðîð  
ðíðíðí íâðâçíââííóð ÷âëíââë, ððââðóë  
âââíðððëñò, ëñëóñíóë â ðóðâðñëëð  
ðððíëðâð è, âíâñòâ ñ ðâì, âëâñòýðëë  
íðâðîð íí âíçâðâùâíëë â Ââðâíëp  
ðâññëàçâë ñòíëó ííâí íâíâú÷íâí,  
÷ðî âóçââë íââíââðëâ Òðëâðëðâ III è  
ââí íëðóæâíëý. Â ðâçóëóðâðâ íííâëó  
áóë âóíóæââí ÷âðâç íâðí÷íâí íðíñëòó  
ñëííâðëçëððóââí âíó ðâðý Ëââíâ III  
íðëñëâòó â ííââðíë ëííâðâðîðð 4-ð  
ííëíâóð ëíñâë è âóëýðëíâ (íí íâ  
çóðýíëâ èëë ñâííâââ), ííçââðëííó  
ííððââëýâðââí ñóðíâ íýñí [23: 54-55].  
Ë ñëíâð, âóëýðëíâ íâ íðíâ÷âí â ðñññëð  
ëñòîðë÷âññëð ñëíââðýð, â âëââíë  
âóëýðóó â ñíóñëâ "óðíâëòó íâ íðííñâë,  
íâ íðíðó" è âóðâæâíëâ âóëý÷â íðí÷â  
ëpâë ââðëððâòñý ðíëóíí ðóâââíí XVI-  
XVIIââ. [26: 4, 157].

Íâ íâíââ íðëíâ÷âðâëóíí íð-  
ñòòñòâëâ ýðîííëíâ èëë ââííóð í  
ñëâëðññëð ëâíñëââëâð è â "Òðâëðâðâ í  
ââóð Ñâðíâðëýð" íðâëðâñíí  
ëíðíðëðíââííâí í. Ìâðíâñëíâí/1517/  
ëíðíðóë â íðíëíâ ñííâííë çâíññâë  
ñí÷ëíâíëý ííðâââëëë ðâì, ÷ðî íëðó  
должны быть èçâñòîííó ííñëíâñëâý  
ðóññü è "ñëââðíóâ ëðâý ñ íâðíââíë, æëâó-  
ùëíë ó Ñëââðííâ íëââíâ è âññòíëó". Â  
ííâñòâíââíëë, ââæâ ññóëâýññü íâ  
âíðë÷íóð ââðîðîâ, ëðâëíâñëëë ëâííëë  
æëðâëâë ñâââðí-âñòîí÷íóð íð

l iñêîâêê çàlâëü (Baskird, Corela, Viatka, lugra è Vahulczka âîäóëñêây) êñêëp÷-òâëüíî ðàðàêòàðçóâò êîñííñòùp â ýçü÷-âñòââ è èâîëüííêëíñòââ. Ýòè íàðüâ "íâ íàðòò, íâ ñâpò, íâ èìâpò íè ðëâââ, íè ââíââ, íèòàpòñý èâñííü çââðâî, êîòîðüâí ó íèò íííâí, à íüpò òíèüêî âíâó. Æëâóò ííè â ÷âùâ èâñíâ, â ðàèâðâð, ñââëâííüò èç ââòââè. Ëâñâ, ííèòüââpüèâ ýòè ñòââíü, ñââèèè èpââè âèèèè è çââðíííâíâíüè" [20:117]. Çââñü ââ ííèüñêëè ñí÷-èèèòâëü ííââââè í æèâíââñòââ íâçââííüò æ-òâèâè Æâèèèé íâðè (êîòîðüâ ýèíâü èìâè íâñòî "èâò 20 òííò íâçââ"), "ííèíâèâ" ñèâç í âèââüèâ Ñòâòââ íâðíèí íâ òâèíâ ñòíèâòâè.

Äâííüâ ííèüñêëíâí êñòîðèèââòâòâ ííâíí ñííòâñòè ñí ñââââíèèè í ííèíâèè ââíñêëíâí âíèñêëíâ Ë.Òââðâ, ñííâüâííüè âíò ðòññèèè ííèâèè Ë.Çâñâèèíü è Ñ.Ä.Òòîòèíâü /1525/. È â ýòíí ñèó÷ââ âíèâèèââ ââòîðâ çâíñòââíí íâ íâíâü÷íüò èíðíâòâò ðíññèè, íí ââç óííèèâèè ýòííèèâ ñâííââ è óèâçâíèè íâ âíòðííòâñòâí: "Ä ÷èèâ ííâââííüò ííèíâñêëíâí âíñòââñòââ âñòü è òâèèâ, èíè íè âèââ, íè ðëâââ íâ óííòââèèpò è íâ èìâpò èò, à íèòàpòñý, èâè çââðè, íâíèí íýñíí æèâíòíüò. Ýòíò ííðíæèè íâ òâòâð, íâèçââñòíüè è ñíââðâííí âèèèè íâðíâ æèââò âèèç Òâòâðèè, â èâñâò, íâ ââðââò Ëââíâèòíâí íèââââ" [13: 304].

Äüââèè è íèââââè ííââòp òâíííñòü òòñòòñòâèp ñââââíèè í ñâííââò íèè óííèèâèè ñèâèðñèè

íâðíâíâ èòâëüííèè êñòîðèèââòâíí Ì.Èíâèâ /1525/, êîòîðüè íèè ííèâèèè ðíññèè â òâèí ííèðâñý íâ ííèâçâíèè Äíèòðè Äâíèèâ÷â Æââñêëíââ /1465-?, òíèíâ÷â òâðñêëíâí íííèüñòââ â ðè /1525-1526/. Íâââââííüè ââòíí çâíâ÷âòâëüíâí ðâññèâ÷÷èâ ñí ñèâçí÷-ííè òâíòâçèâè è pñðíí, ýòíò âüñííâðâçíââííüè ÷âñíââ â èâòíèèü âíðâè ííâ íñâââíèèíí íèòü íâèüè. Èâè èçââñòíí, íí â ííèíâíñòè â È-âííèè èçó÷âè íâíâèèè è èâòèññèè ýçüèè è èìâè íâíèíââíèâ ííâð÷-èââòü íââ âíââð÷èâíèè èíñòââííüè ñèóðâ-òâèèè, èçèâââý çâ "ðòññèòp" ðââëüííñòü íâèòîðüâ òâíòâçèè (ñââ èìâíâí ñâýçâíü âíñòñèü í íèâíâýò, ñèâçèè í ðòññèí ííñâèèèâè è íââââèèòâ, íâ âñòâðâñíèí âíðâíòâ), è ââââ èè óíñòèè âü âíçííâíñòü ðâññèâçâòü ÷òííèââü í ñâííââò. Íýòííò èpâíââñòâí, èâè ýèíâü ñâíèñòâí ðíññèèíèè ñâííâè, ííâíí êñêëp÷-òü èç ýòííâð-òè÷âñêëíâí èòâíçíðâ íâðâçíââííâí ðòññèíâí íâüâñòââ âíèòü âí íâðâíè ÷âòââðòè ÕV Æ.

Ñðââè èíñòââííüò ðâííýý, èâòèññèâý òðââèèè èçââñòèè í ñâííââò è ò íâðíâíí-ðòññèíí ýòèíèíâèè-ðíââèè ýòííèèâ âíñòâèè êñêëp÷-òèèüíí è "Çâíèèââí í ííèíâèèèè ââèâò" /1549- íâ èâò./ ââââü ííâüââ-ðââí â ííèíâèè ââñòèèñêëíâí âèíèíâòâ Ñèâèçííââ òíí Æâââððòâèâ /1486-1563/, è ñâèââòâèñòâò, êîòîðüâ â íèèâèèââ, â íâðââíââ è èííèèèèèü âüââðâèí íèíèí 30 èçââèè. Ä "Çâíè-



30

aaíeàì ññííààòàëüííâí çíàêíñòâà  
 ýòíâí àíàëè÷àíeíà ñ íðàáúáóùáé  
 èííñòðàíííé òðààèòèáé, â÷àí àíóíò-  
 èàçúâáé èèíààñò Æ.À.Èàðéí. Èíòà-  
 ðñííí òàèæá, ÷òí íðèàèíàëüííâ ýòíí-  
 àðàòè÷àñéíâ ñèàçàíeà, â ñáíð í÷àðááú,  
 ýàèèñíü íáíèì èç ðàííèò íáúáèòíâ  
 àíàèèèñéíé íàðááíâ÷àñéíé àáýòàëüííñ-  
 òè ñ ðñññéíâí: óæá à 1558 á. ííí áúèí  
 íàðáááááíí ðè÷àðáíí Ææííñííí  
 ñòàèí àíñòòíííí à àíàèèèñéíí ñáíðíe-  
 èá íóòàáðñòàèé 1598 á. èçàáíeý [3:81;  
 34]. Ñ ýòííâ íííáíòà íí÷òè àí àñáð  
 àíàèèèñéèò ñí÷èíáíeýò íðè ííèñáíeè  
 Ñèáèðè ñéíâí ñòàèí íáyçàòàëüííí ýè-  
 àííòíí ýòíííeíèèè. Íá ýòèò ñàííáàò  
 ó ðàñíèèðà ðàññèàçúâáé è íòàèí (I, 3):  
 "...í èàííeáàèàò, ÷òí àáýò àðóá àðóá,  
 íá àíòðíííòààò è èðäýò, ó èíòíðóò  
 íèæá íèá÷ ðàñòóò èð àíeíáú. È Æàç-  
 àáíííà óñáðáíí ñéóðàèà... è æàáííí  
 óòíí àèíòàèà ííé ðàññèàç" /1603-1604/.

Ñ èíáíâí Ñ.Àáðááððòàéíà ñííò-  
 íñýòñý è ðàííeà íðííeííááíeý ñéíâà  
 àí òðàíóóçñéè ýçúè. Á íáíáú÷íí èà-  
 ÷àñòàà èíáííááíeý ííèíóò ðíññèèñéèò  
 íóñòóíí (!?) ííááú "Ñàííááèý" è íàè-  
 ààçàè "íàíáàçáý" (desertes et solitudes  
 de Moede et Molgousay) ñéíâí áúèí çà-  
 èíñòàíááíí àí "Àñáíèðíóð óíèááðñàëü-  
 íóð èíñííàðàòèð" /1575/ Õðàííòà àá  
 Áàëüòíðý /1530-1583/ [34]. Ýòà óñá-  
 ÷áííáý òíðíà ýàèýàòñý ñèáñòàèè íá-  
 áíeíàòàëüííñòè ààòíðà. Ííà, àèàèíí,  
 áúèà ñ÷èòàíà ñ óíííýíóòíé èàðòó  
 ðíññèè Æ.Ææáíeéíñííà (ííàòíðèí, ííè-  
 ðààðááíñý íà ñàáááíeý Ñ.Àáðááððòàé-

íà), íà èíòíðíé íà÷àëüííé ñéíâ  
 íàáíèñè çíà÷èòàëüíí íòñòíèò íò  
 íñòàëüííé ÷àñòè. Á ýòí æá àðáíý  
 Samoged ñàííáà èç ñàèáàòàëüñòàà  
 Ñ.Àáðááððòàéíà áúè èíííèèèðíááí à  
 "Èíñííàðàòèð" /1575/ À.Óýáá (qui  
 signifie se mangeant soyemesme, ò.á.  
 "÷òí íçíà÷àò àáýòèà ñàíèò ñááý" [38:  
 54]). Àáíííà óíííeíáíeà áíeáá ÷àí íà  
 ñòíeàòèà ííàðáààò íðèçáííóð  
 ñòàððáé àí òðàíóóçñéíí ýçúèà ðà-  
 àèñòðàòèð Samoyede (/1701/- 36: 566),  
 ðíðý ñí÷èíáíeà èñòíðèíáðàòà òðàí-  
 óóçñéíâí èíðíeý è óíííýíóòí à ÷èñèà  
 èñòí÷íèèâà òèèèðáííâ íííàòíííí-  
 àí òíèèíâí-èñòíðè÷àñéíâí ñéíâàðý  
 Áíðí÷àí, ààòèðíáèà ñéíâàðý íðàá-  
 ðáñòáóáò è íàðáíâ ààòàèèèèíáíííà  
 òðàíóóçñéíâ ííèñáíeà íáèèèà ñàííáíà  
 ííñéíáèè à "Ííáíí òààòðà ñòðáí è  
 èííáðèè íèðà" /1668, 1681/ íàñòíýòàèý  
 è èàíííeèà íííàñòóðý Ð.Í.Áóñèíáíeà.  
 Ííí àáðíýòíí çàèíñòàíááíí èç òðàí-  
 óóçñéíâí íàðááíâà ñàèáàòàëüñòàà  
 À.Íèáàðèý /1656/ (7) è óæá íáðíàèò íè-  
 ÷àíeàí (ííæáò áúòó, èàè íá áíóðàð-  
 èè àíáàðèý?) íðèíèñíááííé ñàííá-  
 àí èàííeáàèèçí:

"Ces peuples Samoiedes ont  
 seulement environ quatre pides de  
 hauteur, le visage large et bazane, le teste  
 plous grande...", à èíáííí, "Ñàííááú –  
 ýòí íàðíâ áúñíòíé íðèàèèèèòàëüíí à  
 4 ñòííú [!], èèòí ó íèð ðèðíéíâ è  
 ñíóáèíâ, àíeíâà í÷áíí áíèùàý... è íðí-  
 òèáíðà÷èò íðíííðèè ñ òàèíí, àèàçà  
 íàèáíèèè, ííàè èíðíèèè è èðèáúâ,

aũããðíróðũã êĩẽãíyìè à ñòíðííũ, à íã  
 ãíãðãã, èàè ó íãñ. Ííè ííñyò æèííũã,  
 ñíróðãííũã ãíẽíñũ à òã-ãíèã ãñãé èð  
 æèçìè. Ñàìíããũ áãããpò òàè áũñòðí,  
 ÷òí ñàìũã áũñòðũã ããðííãéòũ íã à ñí-  
 ñòíyíèè èð ãíãíàðòũ è íáíãíàðòũ è ò.í."

[37: 21]

À ó-èò ùààÿ òíèèòóíéèéíàèúíòþ  
ðíèù èàòúíè è áá øèðíéóp ðàñíðíñò  
ðàíáííñòù á ñòðáíáð çàíàáíé Áaðí-  
íù XVI á., áñþ çàíàáííáðííáéñéóp  
íàñíðòðèçàðèþ ýòííèìà, ñíðáááè-  
áíñòè ðáàè, íáíáðíàèìí òðèäÿçàòù è  
èàòéíñéííò èçàáíèþ Ñ.Áððáððòðòáéíà  
1549 áííà.

[illegible]

ðŋŋŋēēŋēīāī ð-āīāīāī Ā.Ō.īēēāāðā /1705–1783/, īīēāāūā īāāēpāāīēy ē ēŋ-  
ŋēāāīāāīēy ŋāīīāāīā ē ēīūð ŋēāēðŋēēð  
īāðīāīā ēīðīðīāī ðīāīēæāēēŋū 10  
ēāð. īī ŋēīāāī ýðīīāðāðā, īā ŋāīīī  
āāēā īāçāāīēā ŋāīīāāīā “ŋēāāōāð  
īēŋāðū ēāē ŋāīīyāū, īīŋēīēūēō īīī āāīī  
ēī ðŋŋŋēēīē ē īçīā-āāð īāðīā,  
īīæēðāpūēē ŋāīīāī ŋāāy. Éāī  
āīçīīæīī, ÷ðī ā īðāæīēā āðāīāīā ó īēð  
çāīā-āēē, ÷ðī īīē ēç-çā āīēīāā īīæē-  
ðāpð ððóīū ŋāīēð ŋīðīāē-āē, ēāē īī  
āāç íōæāū ēīāpð īāūēīīāāīēā īī-  
āāāðū īāāāēū ðāŋēē-īīāī ŋēīðā”  
[21:40]. Ā ōāēīī, īīāóp īāūāāāðīīāēŋ-  
ēóp īðīēŋēō āāðīāīðīāŋēēð āīāðī-  
ðāāīā ŋēāāōāð īāðāīē-ēðū ðāīēāīē  
óīīīyíóðīē īīāāīðīāŋēīē īāðāāīāīē  
ððāēēðēē, ā ēīāīīī, ēāēāēīūī īāðāēī-  
æāīēāī ēīīŋððāīīūð ŋāāāāīēē īā āīð-  
ðīīīðāāð ŋ īðēāyçēīē ē ŋēāēðŋēēī  
ŋāīīāāī /ðóāāæ XV-XVīāā./ ā ðā-  
çēūðāðā īðīæāāŋðāēāīēy āīðē-īīē  
Ŋēēðēē ē ŋðāāīāāāēīāīē Ŋāðīāðēē-  
ðāðāðēē. Ā ýðīē ŋāyçē óīāŋðīī  
āŋīīīēðū óēaçāīēā ýðēīāī ðēēīēīāā  
XIX ā. Ō.Ē.Āŋŋēāāāā ãà ò, ÷ðī āēāāīūī  
ēŋðī÷īēēīī ŋāāāāīēē ī ÷ðāīāēūīūð  
īāðīāāð, ðāŋīðīŋððāīēāæðēŋy ā ðŋŋ-  
ŋēīē īēŋūīāīīŋðē ē ēóāī÷īūð ēç-  
āāīēyð, āūē īāðāāīāīē ðīīāī “Ēŋ-  
ðīðēy īā Āēāēŋāīāðā īāēāāīŋēīī”  
[32]. Āŋā āīāāðāāðððāēīāŋēēā ŋī÷ēīā-  
īēy ŋāēāāðāēūŋðāópð, ÷ðī ŋāīīāū ēç  
ŋēāçāīēy “ī ÷āēīāāðāð īāçīāāīūð” īā  
āūēē ēçāāŋðīū ŋðāāē ēīīŋððāīōāā.  
īāð óīīīēīāīēē ŋāīīāāīā ē īā ēçāāŋð-

íúð éíññòðáííúð èaðòàð Ðíññèè, ííóáèèíááííúð áí 1549 á. Ááðíýðíí, ñèàç ííèð÷èè òðèíáíáíèà è òðèíáððàè íñíáíá çáò÷àíèà ñí áðáíáí áíòàððáíèý Èàáíà Áðíçííáí. Ñòíèù ñèíðíà (á òá÷áíèà íí÷òè ááòò ááñýðèèáðèè) ðàñíðíñòðáííèà ñðáàè éíññòðáííòáà çèíááùèð ñèòííà í èáíèáàèèçíà ñàííáíá, í÷áàèáíí, ýàèèññù íðèðèàèùííé ííèèðèèíé Ìíñèíàèè ñ òáèùð ííóíáðèòù Ìàññíáòð ýèñíáàèðèííóð èèðíðáàèò áíñóáàðñòá Çàíàáííé Ááðííú, éíòíðùá (ííà òðáàèíáíí èçùñèáíèý Ìàððòóòà á Èèðáé) íàçíèèèáí áùááùáàèè íóðè è áíáàðñòááí ðòññèíáí Ñáááðà è Ñèáèðè áíèíòù áí òàðñèíáí çàíðáòà òðáíèáàáíèè éíññòðáííòáà íá íáú /1619/.

#### ÍÐÈÌÁ×ÁÍÈß:

Áúðàý Ìáñòíí òàèèò ñàèááíèé-ííàððòáíáíèèè àèý “íáíáñòóííáí” Ìíèíðà áíèèíà è þáó íð Èáðóñàèèíà íáíáíèà èçááñòíà ííà íàçááíèáí Ááí-Òèíííí èèè Áááíáí; íðñþàà áéáè. *áááíá íáíáíáý* àèý íáííáí èç íáíçíà÷áíèè òðáðàðèòáèùíáèðááí ááà á òðèñòèáíñòáá, èóáàèçíà è èñèáíá.

Èþáíáñòáí – òðáñòóíèáíèà ñííñèááòðùèí íàèàçáíèáí, ááñ÷áñòýùáà è èþááé, è áíáíá. Áñííííèí, íáíðèíáð, Ìèòù í çàñèóæèáðþáí èáðù Èðíííá, ííæðááðáí ñáíèð ááðáé, áñííííèí ííðíæááíèè çááñíí Áðèíú Íàèááú áííèííí áííðóæáíèè èç ñáíáé áíèíáù ííñèà òíáí, èàè íí òðíáèíðèè ñáíþ çáááðáííááòòð ñóíðóáó Ìáðèáó, í Áèíèèá, ó èíòíðíáí á áùòííñòù

òðááúááíèý ááí áíáíí òðáèñííáíáé, æèçíú Ìàèù÷èèà áùèà áùèóíèáíà æáðòáíé èíçèà. Õòíáðèí ñááááíèý í÷áèíá÷áñèèò æáðòáííðèííðáíèýò Çáá-ñó Èñáíèþ á èèíðñèíí áíðíáá Áíóóóí-òá èç “Ìáòáííðòíç” Íóáèèý Íàèàèý Íàçííà /43 áí í.ý.-18 í.ý./ è ò.á.

Áíðí÷áí, è ýòííó áðáíáíèè ñèá-áóáð áíáíðèòù íá íáúá÷áèíáá÷áñèòí íááàðèáííí áíñíðèýðèè èáííèáàèèçíà, èáí á áíííèíííí ñí÷èíáíèè “Áèèíáèíèè Ìèðà” (íà Ìáðñèáñèíí ýçùèà) òðáíé÷áòááðòè XII áàèà áàæá Èáèèñ “áüýáíè” òáðýáòñý Ìáðáá íáèèè è èþáùíè-èáííèáàèèè ñ ñíáà÷ùèèè òðááíè [2].

Á ýòíé ñáýçè çàñèóæèáðò òèðè-ðíáíèý ñèíáà óíííýíóòíáí áðíýíñèíáí ááíáðáòà òðííñèòáèùíí èþáíáíá è Ìèòáðùèññý ñùðùí Ìýñíí èþááé á Èí-àèè: “Ðáèà Ááíá, ò.á. Õèñíí, ðàçáàèýáð Èíáèþ íá ááá÷áñòè. Á çàíàáííé÷áñòè æèáòò 55, á á áíñòí÷ííé 72 íáðíáà. Íáíè èç Ìèð èþáíááù, áðóáèà Ìèòáðòñý ñùðùí (ἡ ῥητορικὴ τέχνη, Ìáðááíá ñèíáà ῥητορικός); èíúá èíáðòòáíñòù, áðóáèà íá òáíðýò íáíðá-áááíúð ááè è íá ááýò Ìýñá (ἡ ῥητορικὴ “òáèà”) æèáíòíúð”.

Ííèñáíèà ðèòóàèà èþáíáñòáá ñíññíí æáðòááííúð æèáíòíúð ó Ìàññá-áòíà è èññááííá (òðááííèíæòáèùíí íáèòááèðè á òðáááíðèýò Õýíú-Øáíý) áíñòíáèò è ííýíá “Áðèíáñíáý” Áðèñòáý Íðèíííáññèíáí /íè. 670 áí í.ý./, òðèóáà áùèí Ìáðáíýòí Áíáèðáííòíí /íè. 570-478 áí í.ý./, Ááðíáíòíí (íè. 484-426 áí í.ý. -Ááðíáíò 1972), á “Áñòáñòááíóð

եճօժծըբ” Դեւիւյ Նօսծժաճի /23-79 ի.յ./,  
 Ասի Բեւի Նիւիւի (ա օժիւս զն-  
 թաճիւ- Դժաճ իւիւիւի III ա.) է ի.սծ.,-  
 ÷օժ Դժիւծոնօսօս ասյաւիւիւ իս-  
 ինծաճոնօսիւիւ եճօժ÷իււ է իօժ-  
 լաօւ է իւիւ թժաճիւսիւս ասօժիւ.

“Դնիւիւիւիւ” թաճիւս իս-  
 ասօ ժաւիւիւ իսյնիւիւս ա զօժիւս-  
 օւ-սնիւ “Դիւիւիւ թաւծոնիւ իս-  
 ասի” Ա.Օ. Լեւիւս. Իւսյաւսոն, ասծ  
 թաւս շիւիւ թաճիւ եճիւ÷սիւս  
 իւս÷իւս զօւ իսիւս օւսսասօ ժաւ-  
 իւ թաւիւ թ իսյաւիւսիւս իւիւս  
 ÷սոնս իւիւ, թիւ, ժիւիւս, իւիւ-  
 թ իւիւս (ա օ շիւսիւս Դժաճօս-  
 օսիւս — է իւիւս օնիւ) է իսօսիւ  
 իւս օսիւ, ÷օիւս օժ÷ս ասծ.  
 Դժիւս÷սիւս ժօսիւս զօ թաւս  
 (օ թաճիւս իւիւսիւս Tai, ա օ զօսիւս -  
 Bergesse) թ իսիւս օ÷սիւս օս  
 ինիւս է ա իսիւսիւս թաճ իւս÷սիւս  
 իսյիւսիւս ասիւս իսիւս [21:127-128].

Նժաւ իսիւս÷սիւսիւս իսիւս  
 իս իսիւս իսոժ շիւսիւս իս÷սիւս  
 օսիւս իսիւսսիւս Ժիւսիւս ա իս-  
 օսս իսիւսիւս իսիւսիւս Ա.Իւսս  
 /1603 — 1671/. Դիւսիւսիւս Դժաւս-  
 ասիւս իս իսիւս, օսիւսիւս է  
 իսիւսիւս, իսիւսիւս է օսիւսիւս  
 իսիւս իսիւսիւսիւս իսիւսիւս, իս  
 էս թաւսիւսիւս իսիւսիւս, ասիւս-  
 ասիւս իսիւսիւսիւս իսիւսիւս օս  
 թաճիւս: “Օ ժաւիւս իսիւսիւս իս  
 իսիւս, ÷օիւս իսիւս զօ իսիւս-  
 թիւս թաճիւս, ... է զ իսիւս, ÷օ  
 իսիւսիւս իս իսիւսիւս իսիւսիւս իս

ծոնիւս. Օս էս թաճիւս իսիւս  
 ասիւս է ասիւս օսիւս իսիւս  
 ժոշիւս իսիւս իսիւսիւս իսիւս  
 է իսիւս, էս թաւսիւսիւս  
 Դեւիւս է Իսիւս իսիւս, օժ է  
 իսիւս, ÷օժ շիւս÷ս իս-  
 “ասյո թաւս իսիւս”; օս իսիւս  
 իսիւսիւս իսիւս է Ասիւսիւս ա  
 իսիւսիւս իսիւսիւս, իսիւս իս  
 իս÷սիւս. Օժ÷ս օսիւս է Դեւիւս  
 իսիւս օս է ասիւսիւս իս-  
 իսիւս է ասիւսիւս իսիւս  
 \*Ανδροποφάγοι [Andropophagi], օ.ս.  
 իսիւսիւս, է իսիւսիւս իս  
 իսիւսիւս Ասիւսիւս [22: 126-127].

Ենօս, օս ա իսիւս ՕVII իս-  
 իսիւս իսիւս իսիւսիւս իսիւս  
 իսիւսիւս իսիւսիւս Ա.Իւս-  
 իս, իսիւսիւս Ժիւսիւս Բ. Ժա-  
 իսիւս, Դժաւիւս զօսիւս  
 իսիւս, իսիւս օսիւսիւս օս-  
 ասիւսիւս իսիւսիւս, իս օս է  
 իսիւսիւս իսիւսիւս օս  
 “Իսօս իսիւս իսիւսիւս է օսիւս, իս  
 իսիւսիւս է օս իսիւսիւս, ա  
 իսիւսիւս իս իսիւս. Իս ÷սիւս-  
 իս իսիւս, իսիւս, իսիւս իս-  
 իսիւս, իսիւս իսիւս իսիւս  
 իսիւսիւս իսիւսիւս, իս օս է  
 իսիւսիւս իսիւսիւս օս  
 “Իսօս իսիւս իսիւսիւս է օսիւս, իս  
 իսիւսիւս է օս իսիւսիւս, ա  
 իսիւսիւս իսիւսիւս իսիւսիւս  
 իսիւսիւս իսիւսիւս, իս իսիւս  
 իսիւս օսիւս, իսիւս իսիւս, է  
 իսիւս իսիւսիւս իսիւսիւս Soumaietti, օ.ս.  
 իսիւս օսիւս, էս է օսիւս իսիւս  
 իսիւս իսիւսիւս իս իսիւս իսիւս  
 իսիւս (Suomalaiset)” [25: 210].

## ЛИТЕРАТУРА

1. **Áaðàíýí Á., Íáððíñýí Á.** Áíáíey Øeðàeàøe. Åð., 1970.
2. **Åæàeà àä áóíeà / Íáð. ñ Íáðñ. Ë.Í.Ñìèðííáíé.** Ì., 1993.
3. **Åæàñááá Ì.Í.** Ðóññeée ýçúe á Áíáeèe è àíáeèeñeée ýçúe á Ðíññeè // Ó÷áíúá çàíeñeè ËÁÓ. Ñáðey òeèíe. íàóe. Ë., 1944., Áúí.9.
4. **Áíáeèeñeèà íóðáðñòááíeèe á ìíñeíáñeíì áíñóàðñòáá á ÕVI ááeà // Íáðááíá ñ áíáe. Þ.Á.Áíðòúá. Ë., 1938.**
5. **Áíáeèeñeèà ñðááíááæíáúá eñð ì÷íeèe IX-ÕIII áá.** Åðááíáeøeà eñð ì÷íeèe ìí eñð íðeè íáðíáíá ÑÑÑÐ. Ì., 1979
6. **Áííeíñeèe Ñ.Á.** Ëçááñòey ááíááðñeèð ìeññeííáðíá XIII-XIV áá. í òàð-ðàð è Áíñò ì÷íé Áaðííá // Ëñð íðe÷áñeèe àððeà. Ì.-Ë., 1940, ò.3.
7. **Áíó÷eí Á.** Ë eñððíðeè íçíáeííeáíey ñ Ñeáeðúp áí Áðíàeà // Åðáááííñ-òe. 1890, ò.14. Ñ.227-313.
8. **Áíeüðíé òíeèíáúe ñeíááðü ðóññeíáí ýçúeà/ñíñð. Ñ.Á.Ëóçíáðíá. ÑíÁ., 2000.**
9. **Åæe Áíííeì.** Õðííeèa è áäýíey éíýçáe eèe íðáaeòáeáe ííeüñeèð. Ì., 1961.
10. **Åððáððòáeí Ñeáeçíóíá.** Çàíeñeè í ìíñeíáeè. Ì., 1988.
11. **Åeüíí áá Ðóáððe.** Íóðáðñòáeà á áíñò ì÷íúá ñòðáíú. Ì., 1957.
12. **Åæíááíé ááeü Íeáíí Ëàðíeíe.** Ëñð íðey ìííáeíá. Ì., 1957.
13. **Áííáñáíeà ä.** Ëíáíá Õááðà ááí áúñí÷áñòáó Õáðeíáíáó... í íðáááð è íáú÷áý ìíñeíáeòýí // Íðá÷áñòááííúá çàíeñeè 1826. ×.27. No 75.
14. **Áííáñáíeà í ìíñeíáeè áðíðíé ííeíáeíú 16 á.** Ì., 1913.
15. **Ëáððáíòúááñeáy eáðííeñü/ Ííeííá ñíáðáíeà ðóññeèð eáðííeñáe.** Ì., 1962. Õ.1.
16. **Ëàðeí Á.Á.** Ðóññeí-áíáeèeñeèe ñeíááðü-áíááíeè Ðe÷áðáá Åæáíñá (1618-1619 áá.). Ì., 1959.
17. **Ëàðeííýçú÷íúá eñð ì÷íeèe ìí eñð íðeè Åðááíáe Ðóñe: Åáðíáíey, ÍÕ-íáðááy ííeíáeíá ÕII á.** Ì.-Ë., 1989-1990.-×.1-2.
18. **Ëàðóðáá Á.Á.** Scythica et Caucasica e veteribus scriptoribus Graecis et Latinis" (5 áúí. ÑíÁ., 1893 – 1906): Ëçááñòey áðááíeð íeñàðáeáe í Ñeèòeè è Ëáaeàçá // Ááñò íeè áðááíáe eñð íðeè 1947, No 2.
19. **Ëáae-Ñòðíñ Ë.** Íeðíeíáeèe á 4-ð òííáð. Õ.1: Ñúðíá è íðeáíðíáeáííá. Ì., 1999.
20. **Ìáðíáñeèe Ì.** Õðaeòàð í ááóð Ñàðíàòeyð. Ì., 1936.
21. **Ìeèeáð Á.Õ.** Ííeñáíeà ñeáeðñeèð íáðíáíá. Ì., 2009.
22. **Íeáððeè Á.** Ííáðíáíá ííeñáíeà áíeðòeíñeíáí ííííeüñòáá á ìíñeíáeð è Íáðñeð á 1633, 1636, 1639 áíááð. Ì., 1870.
23. **Íáíýðíeèe àeíeííàðe÷áñeèð ñííáíeè Åðááíáe Ðíññeè ñ èííáðeáð Ðeíñeíþ: 1488-1594. ÑíÁ., 1851. ò.1**

24. **Iðóðàðòðèá à òðèíðñéíā** íàððèàððō ā īāēāðēy ā īīēīāēīā XVII āāēā ā ðīññēþ, īīēñāīīīā āāī ñūīīī, àððēāüýēīīī īāāēīī Àēāīñēēī. Ĭ., 1898. Åūī.1-5.
  25. **Ðāēðāíðāēuñ B.** Ñēàçàíēā ñāāðēāēðāío Āāðōīāō Òīñēāīñēīío Éīçùīā Òðāðūāío ī īñēīāēē. Īāāöý, 1680/ Īāðāāīā ñ ēàðēí. Ĭ., 1905.
  26. **Ñēīāāðū ðónñēīāī ýçûēā** ŌI-ŌVII āā. Ĭ., 1975- 2006.- āūī. 4, 23.
  27. **Ñēīāāðū ñīāðāīāīīīāī ðónñēīāī** èēðāðàðóðíīāī ýçûēā. Ĭ., 1962. Ò.13.
  28. **Ñðāçīāāñēēē È.È.** Ñēīāāðū āðāāīāðónñēīāī ýçûēā. Ĭ., 1989. Ò.I-III (5 éí.).
  29. **Òàðèùāā Ā.Í.** Èçāðāíúā īðīēçāāāāīēý. È., 1979.
  30. **Ōāñīāð Ĭ.** Ýðèīīēīāē÷āñēēē ñēīāāðū ðónñēīāī ýçûēā. Ĭ., 1986. ò.III.
  31. **Üāāāēāāā Í.È.** Īīēuñēēā ēàðēíīýçû÷íúā ñðāāīāāēīāúā ēñðī÷īēēē. Ĭ., 1990.
  32. **Ýðíīāðàðē÷āñēēā āūìñēū íāøēð īðāāēīā/ Ō.È.Áóñēāāāā//** Ñāíðīēē āíððíīīēīāē÷āñēēð è ýðíīāðàðē÷āñēēð ñðàðāē ī ðīññēē è ñððāīāð, āē īðēīāāēāæàùēð. Ĭ., 1868, éí.1.
  33. **Þāāīāē.** Ñàðèðū. Ñīā., 1994.
34. **Belleforest /Belle-Forest/ de F.** La Cosmographie Universelle de tout le Monde. Paris,1575. Ò.2.
  35. **Hakluyt R.** The Principal Navigations, Voyages, Traffics and Discoveries. L., 1598. Vol.1.
  36. Le Grand Robert de la langue Francais / de Paul Robert. 2-me ed., rev. et enrich. par Alain Rey. Monreal, 1989. T.8.
  37. Le Theatre de la Moscovie, par le R.P.A. Boussingault. Paris, 1859.
  38. **Thevet A.** Cosmographie Moscovite /Recueillie et publ. ðar prince A.Galitzin. Paris, 1858.